

כשיעורו, אם יש בו כשיעור הקבוע לו, וכפי ששנינו בפרקים הקודמים.

ואם לאחר שהוציא את הדבר שהצניע, נמלך בדעתו שלא להשתמש בו לזרע או לדוגמא או לרפואה, אלא חזר והכניסו לביתו — אינו חייב בהכנסה זו אלא אם יש בו כשיעורו. שהואיל ונמלך, בטלה מחשבתו הראשונה, והרי הוא ככל אדם.

גמרא:

והוינן בה: למה ליה למיתני "המצניע"? ליתני "המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא"? שהרי אפילו לא הצניעו אלא רק הוציאו לשם כל אלו יש לו להתחייב. שהרי כל הטעם דבעינן שיעורא בזרעונים, הוא כדאמרינן לעיל, שאין אדם מוציא גרעין אחד לזריעה. אבל זה שהוציא בפירוש גרעין אחד לזריעה גילה דעתו שזרע אחד חשוב אצלו.

ומתריצין: אמר אביי: הכא במאי עסקינן: כגון שהצניעו, ושכח למה הצניעו. והשתא קא מפיק ליה סתמא, לא לשם מטרה כל שהיא אלא מעבירו מבית לבית. (6) מזה דתימא כיון דשכח, בטולי בטלה א-אז מחשבתו הראשונה, והרי אין כאן לא מחשבת הצנעה ולא מחשבת הוצאה.

דהא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב. והוה קמעבר שושיבא אפומיה העביר חגב טהור על שפתיו. אמר ליה רב: שקליה! הסירנו, דלא לימרי: מיכל קאכיל ליה, וקעבר משום "בל תשקצו את נפשותיכם", שהוא מאוס לאכלו כשהוא חי.

ומתריצין: אלא, בעודו חי אין חשש שיאכלנו. רק דילמא מיית ואכיל ליה. (4) הילכך בחגב טהור נותנין אותו לקטן, שהרי אין איסור לאכלו מת.

ורבי יהודה סבר: אי מיית, קטן מיספד ספיד ליה, שמצטער על מותו, ולא אוכלו. וממילא, גם בחגב טמא אין חשש ליתנו לקטן.

הדרן עלך אמר רבי עקיבא

פרק המצניע

מתניתין:

המצניע לזרע, כדי להשתמש בו לזריעה, ולדוגמא או שהצניע דבר כדי להראותו לדוגמא, או שהצניע לרפואה, והוציאו בשבת, חייב עליו בכל שהוא. (5)

וכל אדם שהוציאו אין חייב עליו אלא

4. הקשה הרש"ש דמ"מ ראוי ליתנו לנכרי קטן [עיי'ן הערה 1].

4. הקשה הרש"ש דמ"מ ראוי ליתנו לנכרי קטן [עיי'ן הערה 1].

5. כתבו הראשונים שדוקא כשהצניע לאלו האמורים במשנה, לפי שהם בעצם חשובים בכל שהוא אלא שאין אדם טורח עליהם בכך, ומכיון שאדם זה טרח והצניעם הרי הם בחשיבותם.

5. כתבו הראשונים שדוקא כשהצניע לאלו האמורים במשנה, לפי שהם בעצם חשובים בכל שהוא אלא שאין אדם טורח עליהם בכך, ומכיון שאדם זה טרח והצניעם הרי הם בחשיבותם.

אלא מעתה, שכל כך אנו מחשיבים את דעתו עד שאפילו בסתמא אמרינן דעל דעת ראשונה הוא עושה, (2) **חישב להוציא כל ביתו** בהוצאה אחת, דהשתא אין להם חשיבות בעיניו אלא כשכולם יחד, האם הכי נמי נאמר **דלא מיחייב עד דמפיק לכוליה**. ואם יוציא מהבית מעט מעט לא יתחייב?! (3)

ומתריצין: **התם — בטלה דעתו אצל כל אדם**. שהואיל ואצל כל העולם יש חשיבות לדבר כשהגיע לשיעורו הקבוע, אין בכח היחיד לבטל חשיבותו. מה שאין כן להחשיב הדבר יש בכח היחיד אפילו כשאצל כל העולם אינו חשוב. (4)

שנינו במשנה: **וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו**.

מתניתין **דלא כרבי שמעון בן אלעזר**.

קמשמע לן: **כל העושה סתם — על דעת ראשונה הוא עושה!** וחשיבות מחשבת הצנעה בעינה עומדת.

אמר רב יהודה אמר שמואל: **מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חטה אחת לזריעה**.

ומקשינן: **פשיטא? שהרי "כל שהוא" תנן במתניתין [במצניע, והוא הדין במוציא], וסתם משנה רבי מאיר היא**.

ומתריצין: **מהו דתימא הא דקתני "כל שהוא" היינו לאפוקי מגרוגרת, שהמצניע אין צריך גרוגרת כבשאר אוכלין אלא די בפחות מכן, ולעולם עד דאיכא כזית אינו חייב**. (1)

קמשמע לן דבכל שהוא ממש, חייב.

מתקיף לה רב יצחק בריה דרב יהודה:

2. רש"י. והיינו דהקושיא לאביי דמתרץ לעיל דהעושה על דעת ראשונה עושה. והתו' בד"ה מתקיף, הקשו, דא"כ אמאי לא הקשתה הגמ' לעיל מיד על דברי אביי. ולכן הם מבארים דהקושיא לרב יהודה אמר שמואל, דאמר דאזלינן בתר מחשבתו, שאפילו במוציא חטה אחת לזריעה חייב אעפ"י שאין הרגילות לעשות כן, וא"כ כשחישב להוציא כל ביתו נמי ניזיל בתר מחשבתו, ולא נחייבו על פחות מכן. ומתרת הגמ' דהתם בטלה דעתו אצל כל אדם, שאין לך אדם שלא יהא חשוב בעיניו פחות מבית שלם, אבל חטה אחת יש בנ"א שחשובה להם להוציאה לזריעה.

3. הקשה הריטב"א, מאי קשיא, דהא עי"ז שבסוף לא הוציא כל ביתו ביטל מחשבתו

ההצנעה. אלא שכבר שנינו לעיל [עה, ב] שכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו, משמע שהמצניע חייב על הצנעתו, והיינו בכה"ג שההוצאה היתה בסתמא. ולכן הוצרכה הגמרא לומר דמתניתין אשמעינן חידוש נוסף אפילו כששכח למה הצניעו. עפ"י רש"י.

1. הקשה רע"א: מאי ס"ד לומר כן, והרי ממה נפשך, אי אזלינן בתר מחשבתו לזריעה יהא חייב כשיעור מוציא זרעונים שהוא פחות מגרוגרת. ואי לא אזלינן בתר מחשבתו יצטרך כגרוגרת ככל אוכלין. ותיירץ, דפחות מכגרוגרת האמור לענין זרעוני גינה היינו כזית, וזוהי באמת כונת הגמרא, דהוה אמינא דמחשבתו מועלת רק שיהיה כזרעונים דעלמא, ולא שיהא בכל שהוא.

דתניא: כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל שאינו כשר להצניע, שאינו ראוי להצניעו כי אין בו שימוש, או שאין מצניעין כמוהו שאין בו שיעור, והוכשר לזה, אדם אחד החשיבו והצניעו, ובא אחר והוציאו — נתחייב זה במחשבתו של זה. שמעתה כולם חייבין על הוצאתו.

ואילו מתניתין קתני שרק המצניעו חייב עליו.

אמר רבא אמר רב נחמן: הוציא בגרוגרת ממני אוכלין לאכילה, ונמלך עליה בין עקירה להנחה להשתמש בה לזריעה, והניחה. אי נמי הוציאה לזריעה ונמלך עליה לאכילה — חייב.

והוינן בה: פשיטא? שהרי זיל הכא איכא שיעורא וזיל הכא איכא שיעורא. שהרי יש כאן שיעור בין לדבר המיועד לאכילה שהוא כגרוגרת, וכל שכן לדבר המיועד לזריעה, ששיעורו בכל שהוא?

ומתריצין: מהו דתימא בעינן שתהא עקירה והנחה בחדא מחשבה, ששניהם יהיו או במחשבת אכילה או במחשבת זריעה, והא ליכא.

קמשמע לן דאפילו הכי חייב.

בעי רבא: הוציא חצי גרוגרת לזריעה, ותפחה והגיעה לגרוגרת, (5) ונמלך עליה לאחר עקירה להשתמש בה לאכילה, והניחה — מהו שיתחייב עליה?

אם תימצי לומר: התם, בדין הקודם של רבא אמר רב נחמן, הוא דמחייב אעפ"י שהעקירה וההנחה לא היו באותה מחשבה, זיל הכא איכא שיעורא וזיל הכא איכא שיעורא, שמשעת מחשבתו הראשונה כבר היה שיעור שמספיק גם עבור מחשבתו השניה, ולכן מצטרפין העקירה וההנחה.

אבל הכא, כיון דבעידנא דאפקה לא הוה ביה עדיין שיעור למחשבתו השניה של אכילה, לא מצטרפין העקירה וההנחה, ולא מיחייב.

או דלמא, כיון דאילו אישתיק והיה נשאר במחשבתו הראשונה ולא חשיב עליה מחשבה אחרת בשעת הנחה, הוי מיחייב אמחשבה הראשונה לזריעה, שהרי יש עכשיו שיעור שמספיק למחשבת זריעה [גם אם לא תפחה, וכ"ש כשתפחה], השתא נמי, ששינה מחשבתו למחשבת אכילה, נמי מיחייב. שהרי יש שיעור עכשיו גם לאכילה ושיעור זה מספיק גם למחשבתו הראשונה.

5. הקשו הראשונים, דכאן משמע דאחר תפחה יש בה שיעור גרוגרת ואילו במנחות אמר רבא גופיה שמעיקר הדין אין התפחה מגדילה את השיעור, אלא משערין אותו כפי שהיה קודם. ותירץ הרשב"א דאינו דומה שיעור הוצאת שבת לשיעור שאר איסורים, דשם לא חייבה התורה אלא בשיעור אכילה, דהיינו בכזית, וכיון שאין בו כזית באמת אלא תפחה ונראה ככזית הרי לא

הקודמת. ותירץ, דמיירי ששכח בשעת הוצאה ממחשבתו הראשונה, שיש לומר דעושה על דעת ראשונה כמו במתניתין.

4. כיון שבעצם גם גרעין אחד חשוב לכל אדם אלא שאין טורחין לכתחילה עבורו, וזה, כיון שרוצה לטרוח הרי הוא נעשה חשוב, ראשונים.

אז הנחה לא היה מתחייב, נמצא שנדחה אז מחיוב חטאת ובטלה העקירה, וגם אחר שתפחה והניחה, פטור, כיון שיש כאן הנחה בלא עקירה. או אין דיחוי לענין שבת? ומסקינן: תיקו!

בעא מיניה רבא מרב נחמן: זרק כזית תרומה לתוך בית טמא — מהו?
והוינן בה: למאי נפקא מינה?

אי לענין שבת — שזרקו מרשות הרבים אל הבית שהוא רשות היחיד, פשיטא שפטור, שהרי כגרוגרת בעינין, וכזית הוא פחות מכגרוגרת?

אי לענין טומאה, לקבל טומאת אוכלין, הרי כביצה אוכלין בעינין כדי להיטמא, (7) שהוא יותר מכזית?

ומתריצינן: לעולם לענין שבת איירי. וכגון **דאיכא פחות מכביצה אוכלין** (8) בתוך הבית הטמא, והאי כזית שזרק, נח עליו

ואם תימצי לומר: כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מיחייב אמחשבה דזריעה, השתא נמי מיחייב, אכתי תיבעי:
הוציא כגרוגרת לאכילה, וצמקה לפחות מגרוגרת, ונמלך עליה לזריעה — מהו?

מי אמרינן, הכא ודאי כי אישתיק והיה נשאר במחשבת אכילה עד ההנחה, הרי אמחשבה קמייאת לא הוי מיחייב, כי לא נשאר עתה שיעור גרוגרת.

או דלמא, בתר השתא אזלינן. ולגבי מחשבה דהשתא יש לו שיעור, ומיחייב?

ואם תימצי לומר: בתר השתא אזלינן ומיחייב, אכתי תיבעי:

הוציא כגרוגרת לאכילה, וצמקה, וחזרה ותפחה לשיעור גרוגרת והניחה במחשבת אכילה — מהו? (6)

האם יש דיחוי לענין שבת, שהואיל ובאמצע נפחת מהשיעור ואילו היה עושה

לזריעה בכת אחת עם צמיקתה ולכן לא הוי דיחוי.

7. נחלקו הראשונים, יש אומרים דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה, ויש אומרים שרק אינו מטמא אחרים אבל הוא עצמו מקבל טומאה בכל שהוא. והתו' בד"ה אי, כתבו דמסוגין משמע דאפילו קבלת טומאה אין בפחות מכביצה [ביאור כונתם עיין הערה 9].

8. כתבו התו' בד"ה פחות [בע"ב], דהוי מצי למימר אף באופן שהיה שם כביצה אוכלין, שהוא אמנם אינו צריך את הצירוף של הכזית אבל הכזית צריך לו. ועוד כתבו, דאפשר דבכה"ג לא יטמא הכזית, כיון שהכביצה כבר

נהנה גרונו בכזית. אבל הוצאת שבת בחשיבות תליא מילתא וכל שדרך הבריות להחשיב ולהצניע חייבין עליו. וכיון שתפח ונראה כגרוגרת מחשיבין אותו, הלכך חייבין עליו.

6. לכאורה קשה, למה לא הסתפק רבא כן גם באופן הקודם, כשצמקה ונמלך לזריעה. שהרי בשעה שצמקה נדחתה מאיסור שבת. וי"ל שדוקא כאן שמתחילה ועד סוף היתה מחשבת אכילה ונמצא שבשעת הצימוק לא היה בה שיעור לא למחשבה ראשונה ולא למחשבה אחרונה. אבל כשנמלך לזריעה, כיון שאפילו בעת הצימוק היה בה שיעור, בשביל המחשבה האחרונה לא הוי דיחוי. תוד"ה או.
ובעל המאור כתב דלעיל מיירי שנמלך עליה

ומשלימו לכביצה, וביחד הם מקבלים טומאה מהבית.⁽⁹⁾

מאי? מי אמרינן מרמצטרף לענין טומאה ע"י זריקה זו, הרי שהיא זריקה חשובה, ולכן מייחייב נמי לענין שבת כאילו הוא בשיעור כגרוגרת.⁽¹⁰⁾

או דילמא, כל לענין שבת — כגרוגרת בעיני?⁽¹¹⁾

אמר ליה רב נחמן: תניתוה בכרייתא: אבא שאול אומר: שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן לענין הוצאה בשבת כגרוגרת.

ואמאי צריך כגרוגרת? לימא מדלענין ליפסל ביוצא מהעזרה, שיעורו בכזית, הרי צא-ב שחשובה הוצאה זו שעל ידה נפסל הכזית, והאוכלו עובר עליו בלאו, לענין שבת נמי תחשב הוצאתו בכזית?

אלא, ודאי לא אמרינן האי סברא.

ודחינן: הכי השתא?! מהו הדמיון?

התם, מראפקיה חוץ לחומת העזרה, מיד איפסיל ליה ביוצא. ואילו אשבת — לא מייחייב עד דמפיק ליה לרשות הרבים.

מקבל טומאה. שאם הנידון היה רק לענין לטמא אחרים לא שייך לומר מיגו, שהרי עדיין לא חל שום איסור מיוחד ע"י ההצטרפות עד שיטמא אחרים. מהרש"א [וכ"ה ברמב"ן].

10. הקשו הראשונים, הא בעינן עקירה והנחה כדי להתחייב בשבת, ובשלמא הנחה יש לומר דחשובה הנחה זו שעל ידה מצטרף לענין טומאה, אבל עקירה, למה יתחייב עליה, מאחר שאין בה אלא כזית. ותירצו דאף העקירה חשובה כיון שלצורך הנחה חשובה עשה אותה. ועוד תירצו בשם רבינו שמואל, דעל העקירה בלאו הכי חייב בכזית בלבד, כיון שאז עדיין היתה תרומה טהורה וזר לוקה עליה בכזית, וגם ראיה לאכילת כהנים, הלכך חשיבא היא. וכל הנידון הוא רק על ההנחה לאחר שנטמאה, שבטל ממנה איסור זרות, ואין חשיבותה רק משום הצירוף עם הפחות מכביצה. והראשונים האריכו בביאור שיטה זו, ועיין בספר תוצאות חיים סי' י"ח.

11. הקשה הרש"ש, הרי כל השיעור של גרוגרת נאמר רק במאכל אדם וכאן שהתרומה נטמאת

נטמא מקודם לכן הרי "שבע לה טומאה", ושוב אינו מקבל טומאה, וממילא אינו מצטרף אח"כ עם הכזית לקבלת טומאה ביחד.

9. בתוד"ה כגון, מבארים למה נקט האיבעיא בורק ולא במכניס בידו, שדוקא בורק באין איסור טומאה ושבת ביחד, שאין נחשבת הנחה עד שינוח ממש, ואז הוא מצטרף עם הפחות מכביצה, אבל מכניס הוי הנחה מיד שהגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כמבואר לעיל פ, א ואילו טומאה לא באה עד שיצטרף עם הפחות מכביצה.

ולכן נקט בכזית דוקא, ולא בפחות מכזית שהצטרף ונשלם לכביצה, משום שדוקא בכזית נפק"מ בו עצמו במה שהצטרף, שעתה יש עליו איסור של אכילת תרומה בטומאה, משא"כ בפחות מכזית אינו אלא חצי שיעור.

ולכן נקט דוקא בכזית תרומה ולא חולין, אעפ"י שיש נפק"מ שע"י ההצטרפות הוא נטמא, מ"מ כיון דאין איסור לאכול חולין בטומאה לא שייך לומר מיגו דמצטרף לענין טומאה מצטרף נמי לענין שבת [וזה כוונת התוס' לעיל עיין הערה 7] דמסוגיין משמע דפחות מכביצה אינו